

Назаренко М. М.,

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, м. Полтава

РОЛЬ МІСТИЧНОГО У ТВОРЧОСТІ АМЕРИКАНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА ДЕНА БРАУНА

У статті досліджується творчість відомого сучасного американського письменника Дена Брауна, автора інтелектуальних детективних трилерів. Романи письменника характеризуються містицизмом і символізмом. Автор статті розглядає поняття “містика”, особливості містичної літератури XXI століття. Об’єктом дослідження постають твори “Янголи та демони” та “Втрачений символ”. Аналізуються особливості сюжету романів.

Ключові слова: містика, символ, символіка, детектив, трилер, релігія.

В статье исследуется творчество известного современного американского писателя Дэна Брауна, автора интеллектуальных детективных триллеров. Романы писателя характеризуются мистицизмом и символизмом. Автор статьи рассматривает понятие “мистика”, особенности мистической литературы XXI века. Объектом исследования являются произведения “Ангелы и демоны” и “Утраченный символ”. Анализируются особенности сюжета романов.

Ключевые слова: мистика, символ, символика, детектив, триллер, религия.

The article deals with Dan Brown’s creative work, Dan Brown is a famous modern American writer, the author of intellectual detective thrillers. The writer’s novels are characterized by mysticism and symbolism. The author of the article considers the concept of mysticism, the peculiarities of mystical literature of the 21st century. The research objects are the novels “Angels and Demons” and “The Lost Symbol”. The peculiarities of the plots are analyzed.

Key words: mysticism, symbol, symbolism, detective, thriller, religion.

Містика є характерним явищем літератури ХХ століття і як художній прийом, і як світосприйняття. Вона яскраво виявляється і в драматургії, і в поезії, і в романі; в останньому найбільш виразно відображена специфіка новітнього міфологізму, оскільки в ХІХ столітті роман на відміну від драми та лірики майже ніколи не ставав полем міфологізування. Цей феномен безсумнівно досяг свого апогею на шляхах перетворення класичної форми літературного твору та відходу від традиційного критичного реалізму ХІХ ст., завдяки чому повернувся до себе увагу з боку науковців.

Бессараб О.В. вважає, що формування сучасної містики безпосередньо пов’язано із свідомим зверненням письменників до містичної традиції, й розуміння його сутності неможливо без аналізу специфіки класичної містики. В контексті розвитку сучасної естетики проблема співвідношення містики та літератури стає актуальним об’єктом естетико-філософських досліджень. Завдяки суттєвому прогресу в розробці цієї проблематики, численним теоріям містики, які виникли у ХХ столітті, з’являється можливість більш ретельно дослідити процеси містики в сучасній літературі, що дає змогу визначити роль і місце цього феномену в культурному житті суспільства [2, с. 365].

Починаючи з 10-х років ХХ століття відродження містики стає динамічним процесом, який охоплює різні сторони європейської культури. Основними ланками цього процесу є визнання містики вічно живою основою, виділення в містиці його зв’язків із ритуалом та концепцією вічного повторення і вплив містики на ідеологію, психологію, а також мистецтво.

Процес “містики” в західній та вітчизняній культурі робить надзвичайно актуальною проблему міфу як у загальному плані, так і у зв’язку з літературою. Постає необхідність співвіднесення класичних форм містики з історичною дійсністю, яка їх створила, традицією і містикою ХХ ст. з метою знайти спільні риси між первісною містикою і сучасною та визначити їх значення в контексті естетико-філософських досліджень літературної творчості.

Містика є складним комплексом світоглядних, духовних та літературно-побутових засад, який вміщує велику кількість компонентів – соціально-політичних, ритуальних, програмно-новаторських, художньо-естетичних, що виявляються, крім інших джерел, у структурі поетичного тексту. Необхідно визначити значення містичної символіки як способу художнього бачення світу, який виникає з колективного несвідомого культурного комплексу [6, с. 155].

В контексті ХХІ століття містика залишила межі власне релігійних учень і перейшла до різних сфер буденної свідомості. Відсутність знань про справжню природу містики у більшості людей породжує страх або незрозуміле захоплення цим феноменом.

На думку дослідників (Гром’як Р., Ковалів Ю.), поняття “містичне” – це те, що пов’язане з релігійно-ідеалістичними поглядами, які визнають існування надприродних сил, і зумовлює спілкування з ними людини. Це феномен, який пов’язаний з мотивом таємниці, вірою в надприродне, ірраціоналізмом як певним способом пізнання дійсності, що ґрунтується на створенні атмосфери нагнітання страху перед невідомим [5, с. 584].

Яскравим представником сучасної містичної літератури є відомий американський письменник Ден Браун, який написав чимало книг, дотримуючись містичних законів та зробив величезний внесок у світову літературну спадщину. Він відкрив багато таємниць та переніс читачів у цікавий світ пригод та загадок.

Метою статті є дослідити своєрідність концепту містики у творчості Дена Брауна, осмислити ідейно-естетичне значення творів, проаналізувати своєрідність його стилю, вивчити особливості формування та розвитку

містики в сюжетах, а також її вдале поєднання з реальними подіями, показати вплив творчості Д. Брауна на суспільство сьогодні.

Ден Браун – один з найвідоміших американських письменників, журналіст, знавець філософії, літератури та історії релігії. Він створює свої романи на межі різних жанрів, це і технотрилери, і захоплюючі інтелектуальні детективи. Його романи інтригують нас з перших рядків і тримають у напрузі до останньої сторінки. Автор завжди дає можливість читачу відгадати таємниці самому, даючи підказки та наставляючи на вірний шлях.

Бакалинський М.Л. зазначає, що автор поклав в основу своїх книг виграшну тему боротьби з офіційною церковною доктриною і з самою католицькою церквою. Письменник у своїх творах змальовує докорінно відмінну від офіційної доктрини історію християнства [1, с. 169].

Об’єктом дослідження є романи “Янголи та демони” та “Втрачений символ”.

“Янголи та демони” – інтелектуальний детективний трилер. Роман наповнений таємницями, що є характерним для всіх творів Д. Брауна. Письменник зображує історію ілюмінатів. Це давній, таємничий орден, який прославився у Середні віки запеклою боротьбою з офіційною церквою. У романі автор намагається розкрити проблему співіснування науки та церкви. Протягом тривалого історичного періоду церква намагалася протистояти науці, її законам, поглядам на існування людини та її місце у Всесвіті. Головна ідея твору полягає в тому, щоб об’єднати науковий та церковний світи, і показати, що церква та наука мусять знайти компроміс для кращого розуміння світу та законів його існування.

На сторінках твору ми знайомимося з містом Ватикан – центром католицького світу. У книзі згадуються справжні гробниці, склепи, підземні ходи, витвори мистецтва й архітектурні пам’ятники Риму, місцезнаходження яких точно відповідає дійсності.

Інтелектуальна складова роману характеризується глибиною аналізу і проникненням автора в суть людських знань і докорінного його перегляду. У творі міститься багато таємних кодів, які запропонували розшифрувати самим читачам.

“Втрачений символ” – ще один роман, в якому автор намагається розгадати таємниці та загадкові символи, які допомагають розкрити закони людського буття та існування Всесвіту. Твір присвячений масонським таємницям в Америці. Події відбуваються у Вашингтоні. Це місто було засноване на етапі зародження американської нації як новий Рим, кожна його вулиця, монумент, будівля мали тут своє значення. Щодо часу, то події відбуваються в наші дні, в еру комп’ютерних технологій, надточних приладів та тотального інформаційного контролю. Сюжет твору полягає в тому, що запрошений прочитати лекцію про символіку міста у Капітолії, Роберт Ленгдон, змушений розшифрувати головну масонську таємницю, що стосується давніх знань, і таким чином врятувати свого друга. Усе, зображене автором, вкладається у звичні для письменника двадцять чотири години. Сюжетна лінія є динамічною і насиченою подіями, постійно переривається різного роду ретардаціями. Найчастіше це екскурси у минуле того чи іншого головного персонажа, його передісторія, що слугує поясненням його теперішніх дій та думок, або ж роздуми та розмови, які мають на меті підтримати та пояснити всі нюанси масонських таємниць, які хоче нам розкрити автор. Часто діалоги героїв нагадують розбиті на репліки науково-популярні статті про різні символи, історію Вашингтона та американського масонства, новітні досягнення науки тощо [2, с. 366].

Романи “Янголи та демони” й “Втрачений символ” об’єднує спільний головний герой – Роберт Ленгдон, професор релігійної символіки в Гарвардському університеті. Це привабливий, харизматичний та відважний учений. Завдяки яскравій постаті ерудованого історика мистецтва та релігієзнавства, сюжети романів мають не лише пригодницький, але й пізнавальний характер. Авторіві вдається цілком заволодіти увагою читачів, які відчують свою причетність до чогось таємничого, далеко не всім доступного знання. Ден Браун – неперевершений популяризатор історії мистецтва та релігії.

Твори Дена Брауна – це блискуча науково-популярна література у раніше не баченій формі. Він оперує не окремими винаходами, а цілими напрямками досліджень. Основна увага зосереджена не на технологічних досягненнях, а на духовних механізмах і наслідках. Письменник у своїх творах використав усі літературні знахідки детективу для популяризації наукових досягнень.

Література:

1. Бакалинский М. Л. Интерпретация системы образов и аллюзий в романе Д. Брауна “Утраченный символ” / М. Л. Бакалинский // Актуальні проблеми слов’янської філології. – Лінгвістика та літературознавство. – 2007. – Вип. XIII. – С. 162-173.
2. Бессараб О. В. Вплив концептів романів Дена Брауна “Цифрова фортеця” і “Втрачений символ” на формування патернів свідомості масового читача / О. В. Бессараб // Актуальні проблеми слов’янської філології. – Лінгвістика і літературознавство. – 2008. – Вип. XVII. – С. 362-368.
3. Браун Д. Ангелы и демоны : [роман] / Дэн Браун / – М. : АСТ, 2006. – 606 с.
4. Браун Д. Утраченный символ : [роман] / Дэн Браун / – М. : АСТ, 2005. – 542 с.
5. Літературознавчий словник-довідник / [авт.-уклад. Гром’як Р., Ковалів Ю.] – К. : ВЦ “Академія”, 1997. – 752 с.
6. Рошенко Т. М. Роль метафори у розкритті когнітивного стилю Дена Брауна (на матеріалі романів “Цифрова фортеця” і “Втрачений символ”) / Т. М. Рошенко // Актуальні проблеми слов’янської філології. – Лінгвістика і літературознавство. – 2006. – Вип. XI. – С. 154-167.